

Prekenverkstedet

Den Norske Israelsmisjon

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Maria budskapsdag - 24. mars 2019

Prekentekest: Luk 1,39-45

Lesetekst I: 1 Sam 1,21-28

Lesetekst II: Apgj 16,12-15

Guds handling – vår respons

Til dagen

Maria budskapsdag er lagt ni måneder før julefeiringen for å markere lengden på en graviditet. Dette selv om vi ikke vet når på året Jesus ble født.

Plasseringen Maria budskapsdag har i kirkeåret medfører at fastetidens temaer får et avbrekk med en dag der de unormale biologiske forholdene rundt Jesu unnfangelse bør være en del av temaet i prekenen.

Det som binder sammen tekstene

Alle tre tekstene i dag handler om kvinner, fire forskjellige kvinner som alle på sin måte er eller blir "utenfor":

- Hanna, fordi hun blir mobbet av den andre kona (Peninna) til mannen hennes (Elkana),
- Elisabeth, fordi hun hadde nådd høy alder uten å få barn,
- Maria, fordi hun får et oppdrag som gjør at hun risikerer mye baksnakking fra folk - og
- Lydia, fordi hun er "gudfryktig", dvs en ikke-jøde som nærmet seg den jødiske troen.

En annen viktig sammenheng mellom alle tre tekstene er at Gud handler: Gud oppfyller sitt ord, Gud tar imot og Gud gir oppdrag.

Disse fire kvinnene er også bundet sammen i måten de responderer på Guds budskap og handlinger: De svarer med en hengivenhet i ord og handling, slik som også Gud forventer av alle mennesker som kommer i kontakt med Gud skal gjøre: "Hør, Israel! Herren er vår Gud, Herren er én. Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din makt [dvs med alle ressursene du har, inkludert de økonomiske]." (5 Mos 6,4-5), slik også Jesus bekrefter det (Matt 22,34-40 med paralleller). Da Jesus ga beskjed om å gjøre alle folkeslag til disipler, ved dåp og opplæring til "å holde alt jeg har befalt dere" (Matt 28,20), så var det hengitte disipler han bad om. Det å være døpt medfører et ansvar, nemlig å svare Gud på samme måte som de fire kvinnene i dagens bibeltekster.

Alle tekstene berører nemlig hva det vil si å være innviet og utskilt (dvs helliget) til Herren. Når Gud har talt, kalt og valgt ut til tjeneste, så er det ingen av kvinnene i tekstene som sier: "Jeg bestemmer over min egen kropp og mitt eget hus". Det er tvert om, den som er utvalgt og inkludert hos Herren, stiller alt til rådighet for Gud i lovsang og handlinger. En annen fellesfaktor for alle tre tekstene er at de er en del av hver sin større fortelling, slik at det er høyst anbefalt å bruke tid i prekenforberedelsene også på sammenhengen de utvalgte lesetekstene står i.

Noen moment til leseteksten og konteksten fra 1 Sam:

Tekstavsnittet er interessant i tekstkritisk sammenheng, fordi at i masoretteksten (den tradisjonelle overleverte teksten som vanligvis brukes) står det i v.24 at Elkana tok tre okser, mens han i v. 25 ofrer en okse. Tekstfunnene fra Qumran og den greske oversettelsen Septuaginta har i v.24 "en treårsgammel okse" som så slaktes i v.25. Qumran-teksten og Septuaginta har enda noen litt lenger formuleringer sammenlignet med masoretteksten i dette avsnittet leseteksten er hentet fra. Bibel 2011 har på disse punktene valgt å følge Septuaginta og Qumran.

For å forstå hvorfor Hanna avleverer sønnen sin til presten Eli i Herrens hus (tabernaklet i Shilo) er det viktig å understreke at

- Barn er en gave fra Gud som Hanna kunne be om og bad intenst om (1 Sam 1,10), men hun kunne ikke forlange å få et barn.
- Løftet Hanna ga til Gud om å gi en eventuell sønn tilbake til Gud, må forstås på bakgrunn av at alt førstefødt i Israel spesielt var utskilt for å tilhøre Herren (2 Mos 13,11-15; 4 Mos 3,40-51), som en respons på at hele Israels eksistens hviler ene og alene på Guds inngripen, sml takkofferbønnen "av ditt eget gir vi deg tilbake".
- Opplysningen i 1 Krøn 6,27-28 om a) Samuel som en levitt, b) Samuels tjeneste hos presten Eli (1 Sam 2,11) og c) opplysningen om at kong Saul ikke kunne ofre før Samuel hadde kommet (1 Sam 13,7-13) tyder på at uttrykket "fra Efraim-stammen" i 1 Sam 1,1 skal tolkes som "levitt bosatt i Efraims område" (slik levittene var utspreddt over hele Israel). Som levitt tilhørte Samuel Herren i enda større grad – til tjeneste for ham.
- Løftet Hanna ga om at det aldri skulle komme en rakekniv på hodet til gutten (1 Sam 1,11), skal sees i sammenheng med nasirearloven i 4 Mos 6. En nasireer var vigslt på en særlig måte, i Samuels tilfelle for hele livet (apostelen Paulus praktiserte tidsbegrensede nasiererløfter Apgj 18,18b og 21,23-25.26).
- Hanna sin lovsang (1 Sam 2,1-10) ligner i form og tema både på David sin sang i 2 Sam 22 og på Maria sin lovsang (Luk 1,46-55) og understreker Guds makt til å avvise og reise opp hvem han enn vil. Alt ligger i Herrens hender, sier Hanna.
- Hanna sin lovsang slutter med å si at "HERREN dømmer den vide jord. Han vil gi sin konge styrke og sin salvede [Messias] stor kraft!" (1 Sam 2,10), noe som viser at fødselen til gutten Samuel er et ledd i Guds plan for dømme jorda og la sin Messias få stor kraft – alt handler om at Gud skal fullføre sin plan. Sml også referansen til Messias i slutten av David sin sang i 2 Sam 22,51.

Noen moment til leseteksten fra Apgj:

- Lydia var forretningskvinne med eget "hus".
- Lydia hørte til dem som dyrket Gud, noe som er en teknisk term for ikke-jøder som tilbad Israels Gud, gikk på gudstjenester i de jødiske synagogene og langt på vei oppførte seg som jøder, men som ikke tok skrittet å konvertere (bli proselytter).
- Lydia kom til tro på Jesus og ble døpt sammen med hele huset sitt (dvs familiemedlemmer og tjenestefolk) – som ikke-jøde. Da Lydia i Apgj 16,15 inviterer Paulus og teamet hans hjem til seg for å bo der "så sant dere mener at jeg tror på Herren", så betyr det "så sant dere mener at jeg er ordentlig opptatt i gudsfolket og tilhører Herren", eller sagt på et annet vis: Så sant dere mener jeg er ordentlig innpodet (Rom 11,17b).
- Lydia sin reaksjon på å komme til tro på Jesus og å bli innpodet i gudsfolket er å stille ressursene sine til rådighet i misjonens tjeneste.

Noen moment til evangelieteksten fra Luk:

- Maria "skyndte seg" (Luk 1,39), noe som indikerer at selv om hun tok på seg oppdraget med å bære fram ham som skulle være "konge over Jakobs hus til evig tid; det skal ikke være

ende på hans kongedømme" (Luk 1,33) fordi hun så på seg selv som en "Herrens tjenestekvinne", så var det neppe så enkelt å bli værende i Nasaret med alt hva naboer – og Josef? – kunne finne på å reagere med.

- Navnet Sakarja betyr "Gud husker" og navnet Elisabet (Elisheva) betyr "Gud har sverget", dvs Gud har tenkt å gjennomføre sin plan.
- Ifølge jødisk tradisjon svarte de ufødte barna med "Amen" ved lovsangen ved Sivhavet (2 Mos 15) og derfor er det også markert at barnet i Elisabet (Johannes) sparket i magen (Luk 1,41) da en som er større enn alle tidligere profeter i Israel kom inn i huset.
- Elisabet ble fylt av Den Hellige Ånd og og velsignet både Maria og barnet (Jesus), selv om Elisabet godt visste Maria ikke var gift enda. Elisabet skjønnte at her har det skjedd et under.
- Elisabet kaller Maria for "min Herres mor", noe som viser at Elisabet sine forventninger til fosteret i Marias mage var store, noe i retning av hvordan Jesus selv senere tolket Sal 110,1 uttrykket "Herren sa til min herre" i Luk 20,41-44.
- Når Elisabet i v.45 sier "salig er hun som trodde" klinger det med at mannen til Elisabet på det tidspunktet ikke var talefør, men stum (Luk 1,20.64) nettopp fordi presten Sakarias ikke trodde på Guds budskap gjennom engelen. Presten Sakarias mente at biologiske kjennsgjæringer ikke kunne forenes med budskapet fra en engel. Gud gjennomfører det han vil, uansett, men når menneskene ikke tror, må Gud ofte gå omveier. I Maria sitt tilfelle var ikke det nødvendig: Hun tok Gud på ordet – selv om budskapet Maria fikk var enda mer "biologisk usannsynlig" enn budskapet tempelpresten Sakarias fikk. Salig er den som tror og tar imot Israels Messias, til frelse og salighet.

Forslag til prekenoverskrift: *Hva betyr det å tilhøre Herren?*

Andreas Johansson

Vikarprest i DELK, lærer på IMI-institutt og ambassadør i DNI

andreas.johansson11@gmail.com